

Kend din by!

“Kend din by” er en lille let sag at følge rundt omkring historiske steder i Horsens. Ideen er bl.a. at finde de lokaliteter, der er billeder af og prøve at forestille sig, hvordan der har set ud tidligere. Følg de små prikker og tal på kortet.

God fornøjelse!

Middelalderbyen “Horsens” opstod ved en skæring mellem to forskellige trafiksystemer - en landevej og fjorden.

Omkring Bygholm Å's oprindelige udløb i fjorden er der gennem århundreder foregået en stadig stigende aktivitet. Der findes kort over Horsens Havn tilbage fra 1768. Indtil 1902 udgjorde Åboulevarden en del af Bygholm Å og havnen. Opfyldningen af åen, der var tilendebragt i 1904, skete iøvrigt sam-

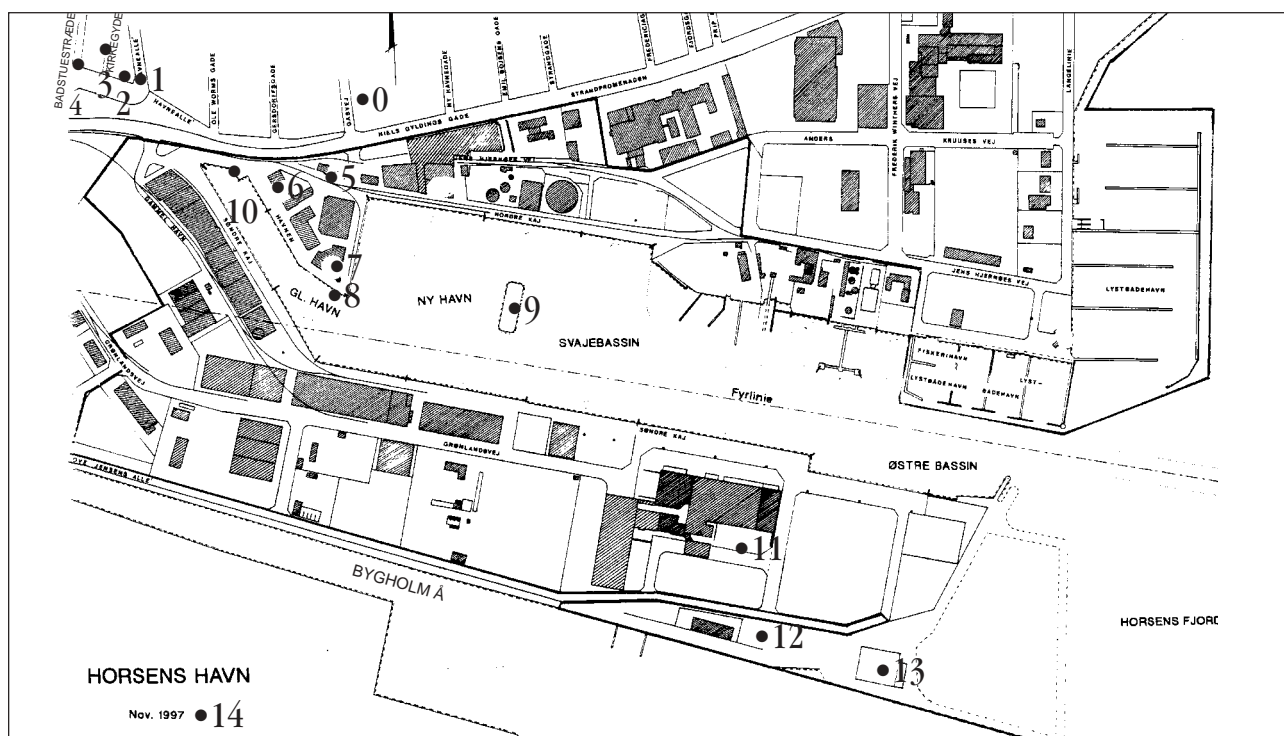
Omkring sydhavnen

Gamle havn.

tidig med de store udgravninger til Odderbanens anlæg. Den gamle åhavns opfyldelse og anlæggelsen af Åboulevarden var vel den største indgriben i byens topografi siden middelalderen, eller som den Horsens-

fødte arkitekturprofessor Anton Rosen (iøvrigt den senere omtalte Viggo Norns læremester) skrev: “Horsens har fået en boulevard, der er en negerrepublik værdig”. Han var selv født i området ved åen!

HORSENS HAVN

Nov. 1997 • 14

Havnen - i forbindelse med jernbanen - har været altafgørende for byens udvikling som industriby.

Det må have set flot ud ved den gamle åhavn med alle de mange gavle på begge sider af åen - og spejlingerne heri.

En projektgruppe arbejder på at få genskabt en del af det gamle åløb og således udvide indre havns "nyhavnsstemning".

Inspirationen hertil kan tænkes at stamme fra Åboulevarden i Århus.

I modsætning til den gamle åhavns harmoniske proportioner, hvor pak-huse og boliger arkitektonisk var beslægtede, virker den nuværende havnebebyggelse noget rodet i sin udformning. Med "kajgaden" mellem vandet og bygningerne opleves havneområdet dog positivt rumdannende.

Den gamle åhavn før 1902 med pakbuset.

Horsens Havn fungerer som trafikhavn og har en godsomsætning på ca. 450.000 tons. De primære produkter er træ (landets største mængde), men også store mængder jern, korn, fodrestoffer samt grus og sand føres gennem havnen.

Sydhavnsturen

Prøv at gå en tur på havnen, men **pas på**: Det er jo en arbejdsplads med konstant kørsel af kraner, trucks og lastbiler.

Vi foreslår en tur, der kan klares på 1 time, hvis man har travlt.

Start ved **Industrimuseet (0)** og gå ad Gasvej mod havnen. Følg vejen til højre forbi den **gamle Toldbod (1)** (Jensens Bøfhus). Dernæst kan man gøre ophold ved Åboulevarden 121. **Portbygningen (2)** fører ind til en mindre "cul-de-sac"-bebyggelse (blindgadebebyggelse) fra 1739, som også kaldes "Strandgården". Efter at have passeret **Kirkegyde (3)** med Klosterkirken i baggrunden kommer man til et godt eksempel på et velbevaret hus fra åhavnens tid.

Det er det gule **pakhus Åboulevar-**

Læs evt. inskriptionen på portbygningen

den 85 (4). Husene var placeret med gavlen ud til "åen", så det var muligt at hejse varer op ved hjælp af en kranbjælke, der ragede ud over vandet. Man ser tydeligt at havnegaden før opfyldningen af åen gik lige gennem huset.

Turen går nu tilbage til havnen, og for

Pakhuset i dag set fra øst.

enden af Gasvej rundes de gamle spor efter Odderbanen og havnearbejdernes **Varmestue (5)**, som blev bygget i forbindelse med den "nye Toldbod", 1911-13.

Indgangsparti til "Toldboden".

Ved **Toldboden (6)**, tegnet i nybarok stil af Hack Kampmann med granitarbejder, er der fint udsyn til den gamle toldbygning samt ind langs Åboulevarden. Fortsætter man i modsat retning, kommer man til **Havnemesterens kontor (7)**. Det ligger i det "Stykgodspakhus", som blev tegnet af arkitekt Viggo Norn og opført i 1914. En utrolig charmerende bygning.

Trekantet, med et lille sekskantet tårn i det ene hjørne, der er med til at give bygningen et vist "maritimt" præg. Herfra er der godt blik over både den gamle og den nye havn. Det er iøvrigt her, **Tenna II af Hou (8)** lægger til. Tenna II sejler fra den 19. juni til den 24. august hver fredag kl. 14.00 og 16.00 samt en længere aftentur 18.30 til Hjarnø. Billetter bestilles på Turistbureauet eller man kan tage chancen ved båden.

Øen.

Herfra kan man også kaste et blik ud mod **øen (9)**. Denne blev skabt ved en havneudvidelse i 1909, og her lå fra 1916 til 1930 Sejlklubbens klubhus. Pavillionen blev flyttet fra øen i 1930 til sin nuværende plads ude ved lystbådehavnen. Arkitekt var Viggo Norn, der også i 1906 tegnede byens elværk, de bygninger der i dag rummer Industrimuseet.

Færgelejet til Endelavefærgen med gamle toldbod i baggrunden.

Omfattende transport af træ på Sydhavnen.

Stykgodspakhusets tårn.

Efter Havnemesterens kontor går turen tilbage langs kajen til inderhavnen, hvor **Endelavefærgen (10)** lægger til. Inderhavnen rundes, men i weekenderne og udenfor arbejdstid kan her være lukket for passage. Så må man udenom den første bebyggelse for at fortsætte langs den sydlige kaj - men **pas på:** Det er en arbejdsplads med daglig kørsel af kraner, trucks og lastbiler - forbi KFK ud til **DFDS-Lands-transport (11)**.

Nordsiden af ydre sydhavn.

Ved at runde DFDS kommer man forbi **fiskerhusene på Sydhavnen (12)**, hvor et frodigt fritidsmiljø trives. Husene ligger ved Bygholm Å's nuværende udløb i fjorden, og enhver form for fiskeri her er derfor forbudt. Prøv også her at få en sludder med folk (eventuelt om hvor langt væk man skal for at fiske) og fornemme den stemning, der er. Helt ude for enden (det er ikke altid muligt at gå derud) af sydhavnen holder **muslingefiskerne (13)** til. De skal dog et godt stykke ud i fjorden for at fiske.

I Horsens Fjord findes en af landets største bestande af blåmuslinger. De fanges under streng kontrol for giftstoffer m.m., og over 90% af fangsten eksporteres til sydeuropa, mens kun få danskere spiser dem. Eksportværdien - hele landet - udgjorde ca. 300 millioner kr. (1998).

Står man her, hvor åen løber ud i fjorden, og kaster et blik mod sydvest, ser man **Kraftvarmeværket (14)** fra 1991. Arkitekterne Bøje Lundgaard og Lene Tranberg har i deres vinderprojekt valgt at skabe et bygningsværk, der i enkelte geometriske former: kvadrat, cirkel og trekant definerer sig selv og afgrænser sig selv fra omgivelserne. Et byggeri hvor kolorismen indfries med et fint spil i den glaserede klinkebelægning. Ved mørkets frembrud er det et smukt syn med bygningens spejling i de omgivende vandflader og åen.

Turen går herefter tilbage langs sydhavnen. Denne del af havnen er først dannet efter 1934. Ved krydset Niels Gyldingsgade / Gasvej kan man enten gå tilbage til Industrimuseet (0) eller (hvis man er startet med denne tur) følge **turen langs nordre kaj**.

Industrimuseet

Museet for arbejder-, håndværker- og industrikultur
Gasvej 17-19 • 8700 Horsens

Telefon: 7562 0788

Fax: 7560 1277

Hjemmeside: www.industrimuseet.dk

Gamle fiskerbuse på sydhavnen.

Et flot monument i rolige sandfarver.

Højteknologi sørger for forbrændingen.